

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ: ВИКЛАДАННЯ І ВИВЧЕННЯ

У сучасному науковому світі проблеми методики викладання літератури поглиблюються й актуалізуються паралельно зі зростанням тотальної глобалізації та уніфікації освіти. Через це провідні вищі різних країн систематично влаштовують методичні дискусії та семінари для обговорення нагальних питань викладання національної і світової літератури в середніх та вищих закладах освіти. До цього процесу давно долучився й Інститут філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. 15 березня 2012 р. кафедра новітньої української літератури організувала круглий стіл.

До участі в обговоренні проблем методики викладання літератури були запрошені провідний науковий співробітник Інституту літератури НАН України ім. Т.Шевченка, д-р філол. наук *Євгенія Волощук*, завідувач Лабораторії навчання української мови Інституту педагогіки НАПН України, професор, д-р пед. наук *Ніна Голуб*, доцент кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького, канд. пед. наук, голова Черкаської обласної спілки письменників *Валентина Коваленко*, а також викладачі кафедр новітньої української літератури та історії української літератури і шевченкознавства Інституту філології.

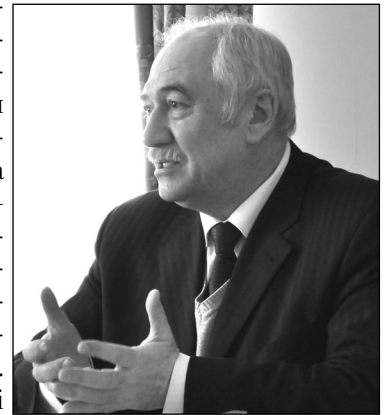

Гості круглого столу

«Література потребує антропологічного підходу», – цією ключовою тезою розпочав засідання круглого столу заступник директора Інституту філології, доцент *Валерій Чемес*. Він наголосив на важливості літератури як всеохопного предмета, вивчення якого є доконечною умовою підготовки фахівця гуманітарної сфери. Саме тому перед дослідниками, викладачами й учителями поставлені відповідальні завдання – виробити комплексний підхід до викладання цієї дисципліни й оцінювання знань з неї.

Першою подати власне бачення цих питань та порушити нові зголосилася Євгенія Волощук. На основі багаторічного досвіду викладання у вищих Німеччини, Австрії та Польщі науковець сформува-

ла певне уявлення про особливості й відмінності здобування гуманітарної освіти за кордоном і в Україні. Так, пані Євгенія вказала на дві різючі відмінності у викладанні літератури: по-перше, історія української літератури більш-менш канонізована і подається за певним принципом – історико-літературним. У західних вищих дисципліни «національна література» як такої немає. Читаються окремі курси, присвячені творчості тих чи тих

Валерій Чемес

вітчизняних письменників поза широким культурно-історичним контекстом. По-друге, програма української вищої школи передбачає окреме вивчення дисциплін «іноземна мова» та «зарубіжна література», тоді як на Заході молодь студіює лише ту літературу, мову якої опановує як іноземну. Таким чином німецький студент отримує глибші знання у вужчій сфері, натомість український – має комплексне уявлення про історико-літературний процес у світовому контексті. Неоднозначно можна оцінювати і практику «вільних спецкурсів», запроваджену для студентів західних вишів. З одного боку, переконана Євгенія Волощук, така методика сприяє нарощуванню «великого інтелектуального ринку творчо-наукових пропозицій від викладачів», а з другого – далеко не кожен студент, особливо на перших курсах, може зорієнтуватися у предметах «на вибір». Насамкінець

Євгенія Волощук

доповідачка наголосила на доконечній потребі створити інституцію, яка займалася б поширенням інформації про українську перекладацьку традицію, оскільки, наприклад, в Австрії провідні літературознавці навіть не здогадуються, що Василь Стус на запланні створив неперевершені переклади Рільке.

Ніна Голуб

Тема доповіді Ніни Голуб – упровадження компетентнісного підходу в розробку методики викладання мови та літератури. За її словами, «освіта має формувати свідому людину, яка знатиме, що її знання відповідають сучасним умовам ринку праці та потребам суспільства».

Доповідачка окреслила коло питань, що їх потрібно розв'язати методистам-мовникам: за якими принципами будувати мовну освіту, якими є етапи мовної освіти та як визначитися у доборі мовного матеріалу з позицій компетентнісного підходу. Вона також поділилася власними міркуваннями з приводу обговорюваних питань: мовну освіту варто будувати за принципами життєвої необхідності, професійної доцільності та функційності; етапами здобування мовної освіти є школа (опанування універсальних знань про всі рівні мови), профільна мовна освіта (вивчення вузькоспеціалізованих жанрових різновидів мови), самоосвіта; ті чи ті жанри мови треба вивчати, орієнтуючись на потреби конкретного фахівця.

Валентина Коваленко свій виступ зосередила на проблемі «повсюдного цільового знищення в українському літературному просторі творчої особистості». Дивлячись на художнє слово як педагог, викладач і письменник, вона бачить невідповідність багатьох викладачів до роботи з ним, до аналізу й використання його: «Відбувається тотальна стереотипізація мислення».

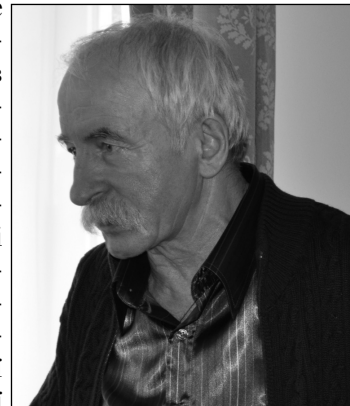
Валентина Коваленко

Як наслідок – діти не отримують належних знань і вмінь. Доповідачка наполягає на необхідності освоєння простору художнього слова, дослідження психології автора та героя методом послідовного аналізу всіх рівнів твору. Зі свого досвіду науковець радить влаштувати зустрі-

чі студентів із письменниками, творчість яких вони вивчають за програмою.

У процесі обговорення доповідачі дійшли спільної думки про доконечність максимального обмеження кількості персоналій у програмі з літератури, натомість – докладніше вивчати окремі вершинні твори знакових для кожного історико-літературного періоду письменників.

Схожу думку, лише в контексті літературного образу, виголосив професор Юрій Ковалів: «Через один образ потрібно прочитати всю творчість письменника в контексті національної та світової літератури». Науковця хвилює небезпека утилізації історії літератури, зведення її до схеми через систему оцінювання знань у вигляді тестування: «Література – не дисципліна, не наука, а мистецтво, яке треба пережити і ним жити».

Юрій Ковалів

На проблемі зовнішній, яка виводить гуманітарну освіту у сферу реформи освіти як такої, спинилася доцент Галина Усатенко. «Нині відбувається перехід академічного типу вищої освіти до відповідей на соціально-економічні запити», – сказала пані Галина й акцентувала відмінності розв'язання цієї проблеми в Європі й Україні: у Європі більш сформований ринок праці, узгоджені компетенції випускників і рівні кваліфікацій, натомість у нас ще не прописані дескриптори (описи) кваліфікацій для кожної спеціальності, що ускладнює і добір кадрів для роботодавців, і працевлаштування випускників. Тому, вважає доповідачка, «Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, зокрема Інститут філології як авангард сучасної освіти в Україні має сприяти прозорим принципам побудови рівнів кваліфікацій філологів і дескрипторів до них, який полягає у визнанні отриманих компетенцій на різних рівнях Національної рамки кваліфікацій. Одним із важливих етапів є формування цілісної програми підготовки філологів різних спеціальностей, відкрите обговорення та узгодження їх, що сприятиме і якості викладання, і доцільності отриманих випускниками компетенцій».

Круглий стіл – такий формат наукового спілкування, який має свій початок і не має кінця, тому проблеми, порушені на ньому сьогодні, вже завтра дістануть нові відповіді. А це спонукає до наступних зустрічей у стінах Інституту філології.

Анна Ращенко,
фото **Володимира Мукана,**
прес-центр Інституту філології